

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

שם השיעור – Naomi – Heroine Behind the Scenes

(שיעור מס') מספר 400-190-0

שם המרצה **Rabbi Dov Berkovits** (כתובת דוא"ל – dovtzip@neto.net.il)

יברכך ה' מציון

Naomi – Heroine Behind the Scenes

1. רש"י על רות א, ב

"אפרתים" - חשובים וכן (שמואל א, א) "בן תוחו בן צוף אפרתי"..ראה חשיבותו שהרי השיא עגלון מלך מואב את בתו למחלון. דאמר מר: רות בתו של עגלון היתה.

2. מסכת בבא בתרא צא, א – ב

תנו רבנן - אין יוצאין מארץ לחוץ לארץ אלא אם כן עמדו סאתים בסלע. אמר רבי שמעון (בר יוחאי): אימתי בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח אפילו עמדה סאה בסלע לא יצא. וכן היה רבי שמעון בן יוחאי אומר: אלימלך מחלון וכליון גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, שנאמר, "ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי". מאי "הזאת נעמי"? אמר רבי יצחק: אמרו - חזיתם נעמי שיצאת מארץ לחוץ לארץ, מה עלתה לה...אמר רב חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה: חס ושלום שאפילו מצאו סובין לא יצאו. ואלא מפני מה נענשו? שהיה להן לבקש רחמים על דורם ולא בקשו שנאמר "בזעקך יצילוך קבוציך" (ישעיהו נז, יג).

Our Rabbis taught: It is not permitted to go forth from the land of Israel to a foreign country unless two se'ahs are sold for one *sela'*. R. Simeon said: [This is permitted only] when one cannot find [anything] to buy, but when one is able [to find something] to buy, even if a *se'ah* cost a *sela'* one must not depart. And so said R. Simeon b. Yohai: Elimelech, Mahlon and Chilion were [of the] great men of their generation, and they were [also] leaders of their generation. Why, then, were they punished? Because they left Palestine for a foreign country; for it is written, *And all the city was astir concerning them, and the women said: 'Is this Naomi?'* What [is meant by] 'Is this Naomi?' — R. Isaac said: They said, 'Did you see what befell Naomi who left Palestine for a foreign country?'

R. Hiyya b. Abin said in the name of R. Joshua b. Korhah: God forbid [that Elimelech and his family should be condemned for leaving Palestine]; for had they found even only bran they would not have left [the country]. Why then was punishment inflicted upon them? — Because they should have begged mercy for their generation, and they did not do so; for it is said, *When thou criest, let them that thou hast gathered deliver thee.*

3. מסכת תענית יא, א

תנו רבנן - בזמן שישראל שרויין בצער ופירש אחד מהן באין שני מלאכי השרת שמליון לו לאדם ומניחין לו ידיהן על ראשו ואומרים: פלוני זה שפירש מן הצבור אל יראה בנחמת צבור. תניא אידך - בזמן שהצבור שרוי בצער אל יאמר אדם אלך לביתי ואוכל ואשתה ושלום עליך נפשי...אלא יצער אדם עם הצבור. שכן מצינו במשה רבינו שציער עצמו עם הצבור שנאמר, "וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה" (שמות יז, יב). וכי לא היה לו למשה כר אחת או כסת אחת לישיב עליה? אלא כך אמר משה, הואיל וישראל שרויין בצער אף אני אהיה עמהם בצער. וכל המצער עצמו עם הצבור זוכה ורואה בנחמת צבור.

The rabbis taught: When the people of Israel are in trouble and one of them leaves them for the purpose of avoiding the trouble, the two angels who accompany him lay their hands upon his head and say: "The man who separates himself from the community which is in distress shall not see the prosperity of the community." The rabbis also taught: when the community is in distress' a person should not say to himself, "I will seclude myself

ימי עיון בתנ"ך תשע"ז

in my home, and eat and drink – and peace be on me". (Therefore a person should share the common distress of the community), as we see in the case of Moses, who always shared the troubles of his people, as it is written [Exod. xvii. 12]: "But when the hands of Moses became heavy, they took a stone, and put it under him, and he sat thereon. Did not Moses possess a pillow or bolster upon which he could have sat down? Yes; but Moses said: "Because the community is in distress I shall not use a pillow, but sit on a stone and share their woes." Thus everyone who shares the misery of the community shall also see their prosperity.

4. משנה, מסכת ברכות ט, ה

והתקינו, שיהא אדם שואל את שלום חבירו בשם, שנאמר (רות ב, ד) "והנה בעז בא מבית לחם, ויאמר לקוצרים ה' עמכם, ויאמרו לו, יברכה ה'..."

5. השם ש-די בספר בראשית

ויהי אברם בן תשעים שנה ותשע שנים ויבא ה' אל אברם ויאמר אליו: אני אל-ש-די, התהלך לפני ויהי תמים. ואתנה בריתי ביני ובינך וארבה אותך בממד ממד (בראשית י:א-ב).
ויבא אל-להים אל יעקב עוד בבואו מפדן ארם ויברך אתו. ויאמר לו אל-להים: שמך יעקב. לא יקרא שמך עוד יעקב, כי אם ישראל יהיה שמך. ויקרא את שמו ישראל. ויאמר לו אל-להים: אני אל-ש-די, פרה ורבה, גוי וקהל גוים יהיה ממך ומלכים מחלצוך יצאו (שם לה: ט-יא).

ויאמר יעקב אל יוסף: אל-ש-די נראה אלי בלוי בארץ כנען ויברך אתי. ויאמר אלי: הנני מפריך והרביתך ונתתיך לקהל עמים, ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריו אחזת עולם (שם מג: ג-ד).
מאל אביך ויעזרך ואת שדי ויברכה, ברכת שמים מעל, ברכת תהום רבצת תחת, ברכת שדים ורחם (שם מט: כה).

6. רש"י על בראשית מט, כה

"ברכת שדיים ורחם" - ברכתא דאבא ואימא. כלומר: יתברכו המולידים והיולדות. שיהיו הזכרים מזריעין טיפה הראויה להריון, והנקבות לא ישכלו את [ה]רחם שלהן להפיל עוברין. 'שדיים: כמו (שמות יט:ג) "ירה יירה"... "שדיים" כאן על שם שהזרע יורה כחץ.

7. דברים כג, א (ושוב בדברים כז, כ)

לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו.

8. רמב"ן - על דברים כז, כ

וטעם כי גלה "כנף אביו" דרך כבוד לאב כי בתורה הזכיר (ויקרא כ יא), "ערות אביו גלה".."וכן "לא יקח איש את אשת אביו ולא יגלה כנף אביו" (לעיל כג א)...שלא יקרב אליה כי אין ראוי לגלות כנפו אשר פרש על אשה דרך חופה, כטעם "ופרשת כנפך על אמתך" (רות ג ט).

9. שמואל א, כד, א - ו

ויהי כאשר שב שאול מאחרי פלשתים ויגדו לו לאמר הנה דוד במדבר עין גדי. ויקח שאול שלשת אלפים איש בחור מכל ישראל וילך לבקש את דוד ואנשיו על פני צורי היעלים. ויבא אל גדרות הצאן על הדרך ושם מערה ויבא שאול להסג את רגליו ודוד ואנשיו בירכתי המערה ישבים. ויאמרו אנשי דוד אליו הנה היום אשר אמר ה' אליך הנה אנכי נתן את איבך {א:יבך} בידך ועשית לו כאשר יטב בעיניך ויקם דוד ויכרת את כנף המעיל אשר לשאול בלט. ויהי אחרי כן ויב לב דוד אתו על אשר כרת את כנף אשר לשאול. ויאמר לאנשיו חלילה לי מה' אם אעשה את הדבר הזה לאדני למשים ה' לשלם ידי בו כי משים ה' הוא:

10. (שמואל א, כא, כד - כט)

ויאמר שאול אל שמואל חטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך כי יראתי את העם ואשמע בקולם. ועתה שא נא את חטאתי ושוב עמי ואשתחנה לה'. ויאמר שמואל אל שאול לא אשוב עמך כי מאסתי את דבר ה' וימאסך ה' מהיות מלך על ישראל. ויסב שמואל ללכת ויחזק בכנף מעילו ויקרע. ויאמר אליו שמואל קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעה הטוב ממך. וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם.